

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 10/1 2021 s. 255-271, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

GÖLGE EĞİTİM: DESTEKLEME VE YETİŞTİRME KURSLARINA YÖNELİK BİR DURUM ÇALIŞMASI*

Yavuz ÇETİN**

Kerim GÜNDOĞDU***

Geliş Tarihi: Haziran, 2020

Kabul Tarihi: Ocak, 2021

Öz

Bu araştırma, Destekleme ve Yetiştirme Kursları'na (DYK) yönelik okul paydaşlarının uygulamaya ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Araştırma Ege Bölgesi'nde yer alan bir Anadolu lisesinde DYK'den sorumlu 1 müdür yardımcısı, 4 öğretmen ve 22 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yaklaşımına dayalı durum çalışmasında DYK'ye yönelik paydaş deneyimleri, görüş ve önerileri görüşme ve gözlemler aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Sonuç olarak katılımcılar DYK'yi faydalı, düzenli devam edildiği sürece verimli ve etkili bulmuşlardır. Ayrıca kurs saatlerinin artırılması, konu anlatımı ve soru bankası kitaplarının temin edilmesi, deneme sınavlarının düzenli gerçekleştirilmesi önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Gölge eğitim, destekleme ve yetiştirme kursları, okul kursları, öğrenci ve öğretmen görüşleri.

SHADOW TRAINING: A CASE STUDY ON SUPPORT AND TRAINING COURSES

Abstract

This research is a qualitative study aiming to determine the views of the stakeholders regarding the implementation of the Support and Training Courses (STC). The research was carried out with the participation of an assistant principal responsible for STC, four teachers and 22 students in an Anatolian high school in a province in the Aegean Region. In this case study, stakeholder experiences, opinions and suggestions for STC were collected through interviews and observations. The data were analyzed by descriptive analysis technique. As a result, stakeholders generally found the STC to be beneficial, efficient and effective as long as they were regularly conducted. In addition, it was specified that the course hours should be increased narrative and question bank books should be provided, the regular trial exams should be organized.

Keywords: Shadow education, support and training courses, school courses, teacher and students' opinions.

* Bu çalışma 09-12 Ekim 2019 tarihleri arasında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde yapılan 7. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi (ICCI-EPOK 2019)'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Öğretmen; Menemen Atatürk Anadolu Lisesi, yavuz.cetin@yandex.com

*** Prof. Dr.; Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, gundogduk@gmail.com

Araştırmanın Etik Kurulu İzni: Araştırma verileri 2018-2019 eğitim öğretim yılında toplanmıştır.

Giriş

Toplumsal mutluluk ve refahı artırmak, sürdürülebilir kılmak için eğitime ihtiyaç duyulur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın (1982) 2. maddesi devleti nitelerken sosyal ve hukuk devleti olma özelliklerini vurgulamış, 42. madde ise eğitimi, çağdaş bilimsel esaslara göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılması gerektiğini belirtmiştir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu bağlamında eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini sağlamak devletin temel görevleri arasında yer almaktadır. Yasal düzenlemeler kapsamında hukuki garanti altına alınan eğitim faaliyetleri, sosyal devlet tarafından öncelikli görev olarak düşünülüp tüm vatandaşlarının bilimsel ölçütlere dayalı nitelikli bir eğitim almasına olanak sağlamalıdır. Sosyal devlet olmanın gerekliliklerinden biri de eğitimde fırsat ve imkân eşitliği yaratmaktır (Sarier, 2010).

Eğitim faaliyetlerinin gerçekleştiği temel yapılar okul ve sınıf ortamlarıdır; ancak okuldaki eğitim bazı durumlarda öğrenci ve velilerce yeterli bulunmayabilir. Bu durum özellikle Liseye Geçiş Sınavı (LGS) ve Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) gibi sınavlarda öğrenci ve velileri takviye eğitim desteği almaya yöneltmektedir. Türkiye özelinde düşündüğümüzde ise dersaneler, özel öğretim merkezleri ve okul kurslarının öğrencilerin akademik başarılarına olumlu katkı sağlaması beklenebilir. Çünkü merkezi sınavlar öğrencinin akademik başarısını ön plana çıkarmaktadır. Aileler çeşitli sebeplerle okul eğitimini yeterli görmemekte ve çocuklarının okul dışında da eğitim almaları için ekonomik kaynaklar ayırmakta bu sebeple çocuklarını okul dışında dersanelere, etüt çalışmalarına, okul kurslarına ve özel derslere göndermektedirler (Kutlu, 2010).

Ek ders, okul kursu, özel ders gibi kavramları içine alan destekleyici veya tamamlayıcı eğitim faaliyetlerin tamamı “gölge eğitim” şeklinde kavramsallaşmıştır (Stevenson ve Baker, 1992; akt. Sarıca, 2018). Gölge eğitim daha çok Japonya, Hong Kong, Vietnam ve Güney Kore gibi ülkeler başta olmak üzere Doğu Asya’da uzun zamandır gündemdeyken, son zamanlarda Avrupa Afrika ve Kuzey Amerika’da da yaygınlaştığı bildirilmektedir (Bray, 2006).

Türkiye bağlamında dersane, etüt ve kurs merkezlerinin akademik başarıyı artırabileceği gerçeğinin yanı sıra dersane olgusunun eğitimde fırsat eşitliğini zedeleyen bir durum olduğunu da söylemek mümkündür. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), okulların yerini alma noktasına gelmiş olan dersanelerin kapatılması ve bir anlamda eğitimde fırsat eşitliğini devamlı kılma düşüncesini yaşama geçirme konusundaki çalışmalar kapsamında 14 Mart 2014 tarih ve 28941 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 5580 sayılı Kanun’a geçici bir madde eklenerek dersanelerin kademeli olarak kapatılması kararlaştırılmıştır. 1 Eylül 2015 tarihinden itibaren MEB dersaneleri kapatma ve aralarından uygun niteliğe sahip olanları özel okula dönüştürme kararı almıştır. Yürütülen çalışmaların sonunda Millî Eğitim Bakanlığı 23.09.2014 tarih ve 4145909 sayı ile ortaokullar ve orta öğretim kurumlarında eğitim gören öğrenciler ile Halk Eğitim Merkezlerinde eğitim gören kursiyerlere yönelik olarak Eğitimi Destekleme ve Yetiştirme Kursları (DYK) açmıştır. Örgün ve Yaygın Eğitim Destekleme ve Yetiştirme Kursları Yönergesinde ve DYK e-kılavuzunda kurs merkezi olabilecek kurumlar ile ilgili şu açıklamalar yapılmıştır:

Fiziki alt yapısı, ulaşım imkânları, yerleşim birimindeki konumu, ısınma, güvenlik gibi durumları uygun olan resmî ortaokullar, imam-hatip ortaokulları, orta öğretim kurumları ile halk eğitimi merkezi müdürlükleri millî eğitim müdürlüğünce kurs merkezi olarak belirlenecektir. Nüfus yoğunluğu az olan ilçelerde merkezi bir okul kurs merkezi olarak açılacaktır (MEB, 2015).

DYK'ler, Talim Terbiye Kurumu Başkanlığı (TTKB) tarafından orta öğretim kurumlarında okutulabilecek tüm dersler için bir dersten, on öğrencinin talebiyle açılabilir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin devam ettiği iki dönem ile yaz tatilinde olmak üzere üç dönem olarak planlanmaktadır. Kurslar hem hafta içi ders saatlerinin bitiminden sonra ve hafta sonları da yapılabilir. Hafta içi en fazla dört hafta sonu ise en fazla on ders saatine kadar ders programı oluşturulabilir. Öğrenciler, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) modülü üzerinden dersleri ve bu derslere girmesini istedikleri öğretmenleri seçerek yönergede belirlenen tarihlerde kurs başvurusunda bulunurlar. Okuldaki öğretmenlerle ihtiyacın karşılanamaması durumunda başka okullardan öğretmenlere ders verilebilir. Kursların açılması, kapanması, öğrenci sayısı, devamsızlık, ders saatleri gibi kurslarla ilgili bütün detaylar DYK Yönergesinde ayrıntılı olarak belirtilmiştir (MEB, 2017).

Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde; Aküzüm ve Saraçoğlu (2018) öğretmenlerin kurslara yönelik tutumlarını, Bozbayındır ve Kara (2017) öğretmen görüşlerine göre kurslarda yaşanan sorunlar ve çözüm önerilerini incelemişlerdir. Biber, Tuna, Altınok, Polat ve Küçükoglu (2017) orta öğretim kurumlarındaki kursları öğrenci görüşlerine, Canpolat ve Köçer (2017) destekleme ve yetiştirme kurslarını liselere giriş sınavı açısından ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine, Gök ve Şekerci (2017) kursların halk eğitim merkezlerine devredilmesine yönelik paydaş görüşlerine, İncirci, İlğan, Sırem ve Bozkurt (2017) destekleme ve yetiştirme kurslarını öğrenci görüşlerine, Göksu ve Gülcü (2016) ortaokul öğretmenlerinin kurslar hakkındaki görüşlerine göre ele almışlardır. Şahin ve Gül (2017) kurslara devam eden ve etmeyen ortaokul öğrencilerinin İngilizce ders başarısı ile okul tükenmişliği arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Uğurlu ve Aylar (2017) kurslara yönelik öğretmen öz algı ölçeği geliştirme çalışması yürütmüşlerken, Ünsal ve Korkmaz (2016) kursları işlevlerine yönelik inceleyen çalışmalar yapmışlardır.

Yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde ise Davis ve Sorrel (1995) öğrencilerin arzu ettikleri akademik başarıya ulaşamadığı koşullarda takviye eğitim alması gerektiğini ifade etmektedir. Kim (2004) ve Won (2001) araştırmalarında kentli, yüksek gelir seviyesine sahip ailelere mensup çocukların özel ders alma durumlarının, kırsal bölgede yaşayan, düşük gelir seviyesine sahip bireylere göre yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Assaad ve El-Badawy (2004) Mısır'da son sınıf öğrencilerin özel derse daha fazla talep gösterdiklerini tespit etmişlerdir. Dang (2007), Güney Kore ve Vietnam'daki ailelerde çocuk sayısı arttıkça özel ders harcamalarının azaldığını bildirmiştir. Lee'ye (2013) göre okul dışı destek eğitim sayesinde başarılı ve zengin bir toplumsal zümre oluşturulmak amaçlanmaktadır. Akademik performansı inceleyen Hattie'ye (2015) ait bir meta analiz araştırmasında, öğrenci başarısını olumlu etkileyen değişkenlerin içerisinde öğretim programı dışında fazladan yapılan okul dışı ekstra öğretim faaliyetlerinin etki gücünü .21; okul dışı programın etkisini ise .15 şeklinde ortaya koymakla birlikte ilave öğretimin başarıya etkisinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı orta öğretim kurumlarında destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin farklı paydaşların görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi, "Orta öğretim kurumlarında uygulanan destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin katılımcıların görüşleri nelerdir?" şeklinde oluşturulmuştur. Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır:

1. Katılımcılar destekleme ve yetiştirme kurslarını nasıl değerlendirmektedir?
2. Katılımcılar destekleme ve yetiştirme kurslarındaki eğitim durumlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Katılımcılara göre destekleme ve yetiştirme kurslarında yaşanan sorunlar ve bu sorunların çözümlerine yönelik önerileri nelerdir?

Araştırma destekleme ve yetiştirme kurslarının farklı paydaşlar tarafından nasıl algılandığı, kurslardaki derslerin nasıl gerçekleştiği ve destekleme ve yetiştirme kurslarında yaşanan sorunlar ve bu sorunların çözümlerine yönelik önerileri ele alması açısından önemli olup alan yazına ve karar alıcılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

İç içe geçmiş tek durum çalışma deseni (Merriam, 1988; *akt.* Akar-Vural ve Cenkseven, 2005; Yıldırım ve Şimşek, 2016) kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışma kapsamında katılımcılarla görüşme ve doğal ortam içerisinde gözlemlere (Cohen ve Manion, 1994; Kvale, 1996) başvurulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırma, Ege Bölgesi'nde bir büyükşehirde 1085 öğrenci ve 71 öğretmen bulunan, 37 derslikli, 1 kütüphane, 1 spor salonu, 1 toplantı salonu, 3 fen laboratuvarı, 2 resim sınıfı ve 1 bilişim teknolojisi ve kodlama sınıfı bulunan bir lisede gerçekleştirilmiştir. Okul, konumu gereği şehir merkezine uzaktır; ancak tarım ve sanayi bölgelerine yakınlığı sebebiyle geniş bir hinterlanda sahiptir. Ayrıca farklı coğrafik bölgelerden ve sosyoekonomik düzeylerden ailelerin çocuklarını gönderdikleri bu okul, bulunduğu ilçenin en kalabalık ve büyük okullardan biri olması, neredeyse yetmiş yıllık bir tarihe sahip olması ve komşu ilçelerden de öğrencilerin okuması açısından araştırmaya ev sahipliği yapmıştır. Araştırmada okula 'Gökkuşuğu' takma adı verilmiştir. Gökkuşuğu Lisesinde 2018-2019 eğitim öğretim yılında 10'ar öğretmenle Türk Dili ve Edebiyatı ile Matematik derslerine ait öğretmenler en kalabalık branşlar iken, aynı zamanda okulun formatör öğretmeni olarak da çalışan Bilişim Teknolojisi branşına ait 1 öğretmen bulunmaktadır. Araştırmanın gerçekleştiği 2018-2019 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde 22 öğretmen Destekleme ve Yetiştirme Kursları'na başvurmuştur.

Gökkuşuğu Lisesinde DYK'de görevli öğretmenlerden 6'sı kadın, 16'sı ise erkektir. 13'ü çeşitli devlet üniversitelerinin Eğitim Fakültelerinden mezun olmuşken, 9 tanesi Fen-Edebiyat Fakültesi mezunudur. Öğretmenlerden 14'ü 20 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahiptirken, 7 tanesi 10-19 yıllık, 1 tanesi ise 5-10 yıllık mesleki deneyime sahiptir. Bu öğretmenlerden 5'i Türk Dili ve Edebiyatı, 3'er Almanca ve İngilizce, 2'ser Tarih, Coğrafya, Beden Eğitimi, Fizik, Matematik ve 1 Biyoloji öğretmeni DYK'lerde görev almıştır. Araştırmada müdür yardımcısı MDY, öğretmenler ise ÖG şeklinde kodlanmıştır.

Kurslarda görev alan öğretmenlere ait bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Gökkuşuğu Lisesi DYK'de Görevli Öğretmenlere Ait Özellikler

Öğretmen	Branşı	Cinsiyet	Mezuniyet	Kıdem (Yıl)	Toplam Ders Yüğü
MDY	Türk Dili ve Edb.	Erkek	Eğitim Fakültesi	26	2
ÖG1	Türk Dili ve Edb.	Kadın	Eğitim Fakültesi.	18	2
ÖG2	Türk Dili ve Edb.	Erkek	Eğitim Fakültesi	24	12

ÖG3	Türk Dili ve Edb.	Kadın	Eğitim Fakültesi	22	2
ÖG4	Türk Dili ve Edb.	Erkek	Fen-Edb.Fakültesi	22	2
ÖG5	Matematik	Erkek	Fen-Edb.Fakültesi	25	10
ÖG6	Matematik	Erkek	Fen-Edb.Fakültesi	25	12
ÖG7	Fizik	Erkek	Fen-Edb.Fakültesi	27	8
ÖG8	Fizik	Erkek	Fen-Edb.Fakültesi	27	6
ÖG9	Biyoloji	Erkek	Eğitim Fakültesi	11	14
ÖG10	İngilizce	Kadın	Eğitim Fakültesi	18	6
ÖG11	İngilizce	Kadın	Eğitim Fakültesi	22	2
ÖG12	İngilizce	Erkek	Eğitim Fakültesi	22	4
ÖG13	Almanca	Kadın	Fen-Edb.Fakültesi	25	4
ÖG14	Almanca	Erkek	Eğitim Fakültesi	6	2
ÖG15	Almanca	Erkek	Fen-Edb.Fakültesi	29	2
ÖG16	Tarih	Erkek	Fen-Edb.Fakültesi	31	10
ÖG17	Tarih	Erkek	Eğitim Fakültesi	18	6
ÖG18	Coğrafya	Kadın	Eğitim Fakültesi	18	4
ÖG19	Coğrafya	Erkek	Fen-Edb.Fakültesi	21	10
ÖG20	Beden Eğitimi	Erkek	Eğitim Fakültesi	19	8
ÖG21	Beden Eğitimi	Erkek	Eğitim Fakültesi	17	8

Gökkuşluğu Lisesi bünyesinde açılan DYK’de kayıtlı 450 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerden kurslara en çok katılım 173 öğrenci (%38.4) ile 9. sınıflarda gerçekleşirken, en az katılım 54 öğrenciyle (%12) 12. sınıflara aittir. Yine kurslardan kız öğrencilerin 277 kişi (%61.6) daha fazla yararlandığı görülmektedir. Gökkuşluğu Lisesi DYK’ye kayıtlı öğrencilere ait veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Gökkuşluğu Lisesi DYK’ye Kayıtlı Öğrencilere Ait Veriler

Sınıf Düzeyi	Kız		Erkek		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
9	101	58.4	72	41.6	173	38.4
10	52	57.8	38	42.2	90	20
11	91	68.4	42	31.6	133	29.6
12	33	61.1	21	38.9	54	12
Toplam	277	61.6	173	38.4	450	100

Katılımcı Seçimi

Çalışma grubunda yer alan öğretmenler amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemleri tercih edilerek belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yönteminde dikkat edilecek durumların bilgi verme açısından zengin olması gerekir; ayrıca eğitim programı veya örgütün temel eksikliklerini ortaya çıkaran ve bunları iyileştirme için kullanılabilen araçlar olarak da işlev görmesi beklenir (Marshall, 1996; Morgan ve Morgan, 2008). Araştırmacının incelediği olgu ya da olayı açıklamada belirlediği kritik durumlar, ölçüt örnekleme için kullanılabilir. Ancak kritik durumlar için belirlenmiş ölçütlerin de araştırmanın genel ahengine uyması gereklidir (Creswell & Clark, 2016). Bu bağlamda DYK kapsamında görev alan öğretmenler için ders yüklerine göre çeşitlilik oluşturulmuş ve araştırmaya dâhil edilecek öğretmenlerin seçiminde ders yükünün yüksek (10 saat ve üzeri) olma durumu ölçüt olarak belirlenmiştir.

Öğrenciler için farklı sınıf düzeyleri ve cinsiyetten olma durumlarına göre çeşitlilik sağlanması için maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde, incelenen olgu ya da olay ile ilgili farklılıkları içeren temaları keşfetmek, problemle ilgili olan ve kendi içinde benzeşik, değişken ve farklı durumlardan oluşacak şekilde belirlenmesi amaçlanmaktadır (Grix, 2010; Neuman, 2014). Araştırmanın

gerçekleştiği kurumda DYK'den sorumlu müdür yardımcısı, iki Matematik (ÖG5 ve ÖG6), bir Türk Dili ve Edebiyatı (ÖG2) ve bir Tarih (ÖG16) öğretmeni ile 9, 10 ve 11. sınıflardan her sınıf düzeyinde altı ve 12. sınıftan ise dört öğrenci çalışmaya katılmıştır.

Araştırmada veri kaynağı olan katılımcılara ait bilgiler Tablo 3'te gösterilmiştir.

Öğretmen	Öğrenci	
MDY, ÖG2, ÖG5, ÖG6, ÖG16	9. sınıf	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6
	10. sınıf	Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12
	11. sınıf	Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18
	12. sınıf	Ö19, Ö20, Ö21, Ö22

Veri Toplama Araçları

İdareci, öğretmen ve öğrenciler ile yapılan görüşmelerde yarı-yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Gözlem kısmında iki öğretmenin dersleri araştırmacı tarafından gözlem formları kullanılarak gözlenmiştir. Ayrıca doküman analizi olarak odsgm.meb.gov.tr (Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü) adresinde kurslarla ilgili olan sayfa ve DYK e-Kılavuzu incelenmiştir.

Nitel verilerin toplanması amacıyla ilk olarak idarecilerle odalarında, öğretmenlerle öğretmenler odasında ve öğrencilerle Gökkuşluğu Lisesinin biyoloji ve kimya laboratuvarında izinleri alındıktan sonra ses kaydı alınıp yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme formları araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve bir devlet üniversitesindeki Eğitim Programları ve Öğretim ana bilim dalında görevli öğretim üyesi ve doktora öğrencilerinden dönüt ve düzeltmeler alınarak yapılandırılmıştır.

Araştırmacı ikincil olarak katılımlı gözlem yapabileceği bir form oluşturmuş ve “ders gözlem formu” şeklinde adlandırmıştır. Herhangi bir ortamda, kurum ya da kuruluşta var olan davranışı ayrıntılı olarak betimlemek amacıyla kullanılan gözlem yöntemiyle doğrudan alandan bilgi temin edilmektedir (Bailey, 1982). Araştırmacı iki öğretmenin (ÖG2 ve ÖG5), 3 hafta süreyle haftada ikişer saati boyunca derslerine girip, öğrenme-öğretme süreçlerini, dersin içeriğini ve öğrenci davranışlarını gözlemlemiş ve ders gözlem formuna doldurmuştur.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Öğrenci görüşmeleri ve ders gözlem formları tüme varımsal perspektife dayalı betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Tüme varımda ana hedef kavram ve ilişkilere erişmektir. Bu amaçla kodlama, temaların bulunması, verilerin kodlara göre düzenlenmesi ve tanımlanması, son olarak ise verilerin yorumlanması işlemleri yürütülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Veri analizi ve yorumlanması sırasında ilk olarak görüşme kayıtları MS Word formatında transkript edilmiş, açık kodlama yapılmış ve böylelikle dokümanların içinde saklı duran düşünce fikir ve anlamlar daha anlaşılır hale getirilmiştir (Strauss ve Corbin, 1998). Aktarılan veriler bazen sözcük, bazen sözcük grubu, bazen cümle, bazen de paragraf olarak kodlanmıştır (Bk. Tablo 4).

Tablo 4: Örnek Kodlama İfadesi

Alıntı	Kod
... kapatılan dershanelerin yerini alacaksa eğer bu kurslar, mutlaka materyal desteği, konu anlatımı ve soru bankası kitaplarının ücretsiz dağıtılması gerekiyor. (Müdür Yardımcısı(MDY), s1)	Ücretsiz materyal

Daha sonra kodlamaya geçilmiştir, Bu aşamada tematik kodlamalar yapılandırılmış, kodlar arasındaki benzerliklerden yola çıkılarak daha genel temalar bulunmaya çalışılmıştır. Kodlama yapılırken ve temalar oluşturulurken araştırma amaçları göz önünde bulundurulmuştur. İç tutarlılık açısından temalarla alt kodların bir bütün oluşturup oluşturmadığına dikkat edilmiştir. Benzer şekilde dış tutarlılık açısından da temaların kendi aralarında bir bütün oluşturmasına dikkat edilmiştir. Tüm bu düzenlemeler sonunda betimsel analize son hal verilmiştir. Öğrenci görüşmeleri ve ders gözlem formları için ayrı tematik kod ve alt kod tabloları oluşturulmuştur. Yapılan tematik kodlamalara tabloda yer verilmiştir. Raporlamada öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılara da yer verilmiştir.

İnandırıcılık

Sonuçların inandırıcılığı ve tekrarlanabilirliği bilimsel araştırmanın önemli ölçütlerinden biridir ve geçerlik ve güvenilirlik kavramlarının yerine nitel çalışmalarda kullanılması daha doğru bulunur (Guba ve Lincoln, 1982; Houser, 2015; Merriam, 2013; Whittemore, Chase ve Mandle, 2001; akt. Başkale, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Guba ve Lincoln (1982) inandırıcılık için inanılabilirlik, aktarılabirlik, güvenilebilirlik ve onaylanabilirlik olmak üzere dört ana ölçüt belirlemiştir. Creswell (2013) bir araştırmada bulguların doğruluğunu kontrol etmek için bunların bir ya da daha fazlasının belirtilmesini önermektedir. Araştırma sürecinde geçerlik ve güvenilirlik için yapılan çalışmalar Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5: Araştırmada İnandırıcılık Adına Yapılanlar

İnanılabilirlik (İç geçerlik)	Görüşme ve gözlem formları geliştirilirken alan yazın incelenmiş, alan uzmanlarının dönüt ve düzeltmelerinden sonra nihai hali verilmiştir. Ayrıca görüşme ve gözlemlerin hem okul idaresi, hem okuldaki görevli öğretmenlerin izni ve desteği ile yapılması güven ortamının oluşmasını sağlamıştır.
Aktarılabirlik (Dış geçerlik)	Araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin analizi ve yorumlanması ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir.
Güvenilebilirlik (İç güvenilirlik)	Araştırmada veri toplanması, analiz yapılması, sonuçlara ulaşılması noktalarında iki araştırmacı birlikte çalışarak tema ve kod analizlerini yapmıştır. Böylece araştırmanın kabul edilebilirliği artırılmak istenmektedir.
Onaylanabilirlik (Dış güvenilirlik)	Katılımcıları, sosyal ortam ve süreçleri açıkça tanımlayıp, veri toplama ve analizi ile ilgili ayrıntılı açıklamalarda bulunulmuştur, ham veriler (hem ses kayıt dosyaları wav formatında, hem de transkript edilmiş hali Word formatında) başka araştırmacılar tarafından da incelenemesi için saklanmıştır. Çalışma verilerini destekleyen öğretmen ve öğrenci görüşlerine alıntı yapılarak yer verilmiş böylelikle araştırmanın güvenilirliğine katkıda bulunması amaçlanmıştır.

Araştırmacı Rolü ve Etik Konular

Nitel araştırmada araştırmacı, gözlem ve yorumlarıyla araştırma sonucunu belirleyen önemli bir etken, konusu ile ilgili olarak alanda zaman harcayan, alanı yakından tanıyan, alanda yaşananları paylaşan ve katılımcılarla yakın ilişki kuran kişi olarak tanımlanabilir. Çalışmanın ilk yazarı on yıllık öğretmenlik deneyimine sahip ve başladığı ilk günden beri DYK’lerde görev almaktadır. Okul müdür yardımcısı, öğretmen ve öğrencilerle sözlü izinleri alınarak gerekli bilgilendirmeleri yapmıştır. DYK’nin düzenlendiği okul iklimine hâkim olduğu için yapılan sınıf gözlemlerinde öğrenci ve öğretmenler yabancılik hissetmemişlerdir. Bilimsel araştırmalar, anlam ve yöntem bakımından uyumlu olmasının yanı sıra etik ilkelere de önem göstermelidir. Bu bağlamda araştırma etiği için Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Araştırmaları Etik Kurulu’ndan 84982665-100 sayılı araştırma izin belgesi alınmıştır. Nitel araştırma stratejilerinin işe koşulduğu bu araştırmada katılımcılarla gerçekleştirilen

görüşmelerden önce çalışmanın amacından bahsedilmiş, katılımcılardan elde edilen verilerin sadece araştırmada kullanılacağı bilgisi verilmiş, katılımcılara gönüllü olur/onam formu imzalatılmıştır.

Bulgular

Paydaşların Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına Yönelik Genel Görüşleri

Araştırmanın ilk alt amacı olan paydaşların DYK'yi nasıl değerlendirdikleriyle ilgili müdür yardımcısı, öğretmen ve öğrenci görüşlerinden elde edilen kodlar Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6: Paydaşların DYK'ya Yönelik Görüşlerinden Elde Edilen Kodlar

Müdür yardımcısı	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ücretsiz ▶ Yeniden yapılandırılmalı ▶ Hafta içi kursları verimsiz ▶ Düşük öğretim programı bağlılığı
Öğretmenler	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ücretsiz ▶ Yorucu olması ▶ Özverisi düşük öğretmenlerin kurs açmaması ▶ Devamsızlık
Öğrenciler	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ücretsiz ▶ Tam / anlamlı öğrenme ▶ Sınıfların kalabalık olmaması ▶ Öğretmen tercih etme özgürlüğü ▶ Zaman tasarrufu ▶ İstekli / hedefli öğrencilerin kursa gelmesi

Müdür yardımcısı DYK'lerin yeniden yapılandırılması gerektiğini dile getirirken, ücretsiz oluşunun eğitimde fırsat eşitliği yarattığını belirtmiştir.

...İlk çıkış sürecini düşündüğümüz zaman olağanüstü bir süreçti dershaneler kapatılacağı için. Konjonktürü iyi değerlendirmek lazım. Fakat aradan 3-4 yıl geçti ve yeniden yapılandırılması zorunluluk olarak görülmektedir. Okulumuz 5 yıldır kurs merkezi olarak görev yapmakta ve ben de kurslardan sorumlu müdür yardımcısı olarak görev yapmaktayım. DYK özel ders alamayan öğrenciler için can simidi gibi oldu (MDY).

Ayrıca Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ODSGM) tarafından hazırlanan kurs yıllık planlarının ve öğretim programlarının çok önemli olmadığını öğretmen becerisiyle ve gerekli malzeme desteğiyle başarıya ulaşılabileceğini "... yıllık planlar dönemlik değil tam yıl hazırlanıyor. Ben bakanın bir sözü vardı plan önemli değil uygulayan önemli diye. Ben programın üzerinde çok durmuyorum. Hizmetli, kağıt, kitap, kaynak sağlanırsa müfredat öğrenci seviyesine göre bir şekilde işlenir" (MDY) ifadesiyle belirtmiştir:

Öğretmenler DYK'nin ücretsiz olduğunu belirtirken, devamsızlığın bir problem olduğunu ve kurs açmayan öğretmenlerin özveriyle çalışmadıklarını aşağıdaki ifadelerle desteklemiştir:

...Öğrencilere kurslardan herhangi bir katkı payı alınmadığı için daha doğrusu tamamen ücretsiz olduğu için sahiplenmiyorlar. Oysaki dershaneye ciddi bir rakam yatırdıkları için veliler işi ciddiye alıyorlar. Öğrenci üzerinde devam baskısı oluşturuyor. Öğrenci de sınavdan sınava ciddi olmadan geliyor. Bu noktada bir yaptırım da yok (ÖG5).

... Öğretmenlerin çok az katıldığını görüyoruz. Katılmamalarındaki ana sebep ekonomik değil demek ki. Kursa geldiğin zaman ders saati azsa, öğrenci de bir şey almıyorsa sırf

gelmek için geliyorsun demektir. Öğretmenlerin çoğu buradaki zamanı boşa geçmiş olarak görüyor ve öğrencileri bir yere getiremeyeceğine inanıyor (ÖG6).

... Başlıca nedeni öğrencilerin beklentilerini karşılamaması. Her ne kadar öğrencilerin öğretmen seçme hakkı olsa da öğrenci ilgisi öğretmene göre değişiyor. Bunda öğretmenlerin kurslar konusunda yetersiz ve ilgisiz olmalarının da etkisi var (ÖG16).

Öğrenciler destekleme ve yetiştirme kurslarını; ücretsiz oluşu, yol ve zaman açısından ekonomikliği, tanıdıkları öğretmenlerin derslerine gelmeleri açısından olumlu bulmaktadırlar. Bununla ilgili öğrenciler “... derslerden hemen sonra, yakın mesela evime... Ders tekrar ve soru çözümleri güzel tekrar oluyor.” (Ö4), “... Etüt merkezlerinin zaman çalıp yorulmamıza sebebiyet verdiğini düşünüyorum. En etkili sebepim ise ücretsiz sunulan bir hizmet olduğundan zengin-fakir herkes fayda sağlayabiliyor.” (Ö19), “... Ayrıca hocalarımız bizi tanıdığı için hangi seviyede olduğumuzu bildiğinden bize karşı eğilimleri ona göre oluyor.” (Ö21) şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Paydaşların Destekleme ve Yetiştirme Kurslarındaki Eğitim Durumlarına Yönelik Görüşleri

Araştırmanın ikinci alt amacı olan paydaşların DYK'deki eğitsel faaliyetlere yönelik görüşlerinden elde edilen kodlar Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7: DYK Eğitim Etkinliklerine Yönelik Görüşlerine Ait Kodlar

Öğretmenler	► Konu tekrarı ► Ön hazırlık ► Sessiz sınıf	► Soru çözümü ► Ortamın rahatlığı ► Ödevlendirme
Öğrenciler	► Konu tekrarı ► Pekiştirme ► Akıcı	► Soru çözümü ► Anlamli öğrenme ► Sınıf sessizliği

Öğretmenler derse hazırlık yaparak geldiklerini belirtmişler. Hem öğretmen hem de öğrenciler DYK'deki derslerinin konu tekrarıyla başladığını ardından soru çözümüyle devam ettiğini söylemişlerdir. Ayrıca her iki grup sınıfların sessiz ve rahat bir ortama sahip olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Öğrenci katılımcılarından Ö5: “Genellikle öğretmenimiz okul saati bittikten 10-15 dakika sonra sınıf gelerek, o hafta okulda işlenen konuyu tekrar ederi akıllı tahta aracılığıyla soru çözüp, test çözerek dersi bitiririz.”, Ö7: “... 2 saat boyunca hem konu işliyor hem de soru çözüyoruz. Evde çözemediğimiz soruları burada cevaplandırıyoruz.”, Ö10: “Kurslarda derslerimiz normalden daha verimli ve akıcı geçmektedir. Çünkü kurslarda daha az kişi oluyoruz ve daha az gürültü oluyor.” şeklinde ifadelerde bulunmuşlardır.

Öğretmenlerden biri “kurs programının olduğu gün ön hazırlık mutlaka yapıyorum. Anlatacağım konu başlığı için farklı kaynaklar tarayarak sorular hazırlıyorum. Sorular üzerinden konu anlatımını gerçekleştirdikten sonra video soru çözümleri yapıyoruz (ÖG2) derken; bir diğer öğretmenin aşağıdaki ifadelri dikkat çekicidir:

...Genellikle okuldan daha rahat hissetmeleri için çaba sarf ediyorum. İsteddiği soruyu soruyorlar, espriler yaparız. İki saat ders olduğu için konu anlatımını yüzeysel gerçekleştirip soru çözümüyle işliyorum. Daha az öğrenci olduğu için birebir ilgilenme şansım artıyor. Kurslar çok daha keyifli geçiyor. Onların uğraşıp soru çözüldüğünü görmek, ‘Dur!’, ‘Sus!’ diye bağırmadan dersi işlemek çok daha keyifli (ÖG5).

DYK derslerinin nasıl geçtiğiyle ilgili olarak ÖG2 (Türk Dil ve Edebiyatı öğretmeni) ve ÖG5'in (Matematik öğretmeni) dersleri 3 hafta boyunca gözlemlenmiştir. ÖG2'nin 11. sınıflara

ait dersleri, ÖG5'in ise 10. sınıflara ait dersleri hafta içi çalışma takvimlerine uyduğu için tercih edilmiştir.

Gözlem yapılan dersler sınıflarda işlenmektedir. Sınıflarda öğrenciler 3 sütun halinde sıralanmış sıralarda arka arkaya oturacak şekilde klasik yerleşim düzenine göre planlanmıştır. ÖG2'nin gözlemlenen derslerindeki sınıf mevcudu 14 kişi, ÖG5'in derslerindeki öğrenci sayısı ise 12 kişidir. Öğrenciler ikili ve tekli olarak genellikle ön ve orta sıralarda oturmaktadırlar. Sınıfta Eğitimde Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi kapsamında dağıtılan etkileşimli tahtalar bulunmaktadır. Her iki sınıfta da klima mevcuttur. Sınıf kapılarında ünlü Türk bilim insanları ve tarihsel şahsiyetlere ait fotoğrafların olduğu giydirmeye kapılar mevcut olup, sınıf dışına bakmakta sınıf içinden görülmemektedir. Ayrıca gözlem yapılan sınıfın duvarlarında Atatürk köşesi bulunmaktadır.

ÖG2'nin derslerine katılan öğrencilerin tamamının 2018-2019 eğitim öğretim yılı ikinci dönemine ait birinci yazılı notları 50'nin üzerindedir. Öğretmen derslerde EBA kazanım testlerinin dışında herhangi başka bir kaynak kullanmamaktadır. Genellikle sunuş stratejisine dayalı düz anlatım yöntemini kullanmakta, konunun başlığını ve ilgili kavramları beyaz tahtaya yazmakta, konuyu önceki ve gelecekteki derslerle ilişkilendirmekte, öğrencileri hedeflerden haberdar etmektedir. Konuyu zengin bilgi birikimi ve düzgün hitabet becerisiyle örneklendirmektedir. Dersin sonunda öğrencilerle yine EBA üzerinden açık erişimli paylaşılan soru havuzlarından ilgili konuya yönelik sorular çözerek dersini tamamlamaktadır.

ÖG5'in derslerine katılan öğrencilerden 8'inin 2018-2019 eğitim öğretim yılı ikinci dönemine ait birinci yazılı notları 50'nin üzerindedir. Öğretmen, konudan haberdar ederek başladığı derse 5-6 dakikalık kısa bir giriş yaptıktan sonra doğrudan örnekler üzerinden sorular çözmeye başlamıştır. Soru çözümü sırasında öğrenciler de tahtaya kalkarak derse katılmışlar, öğretmen birlikte tartışmalarına izin vermiş ve sonuca ulaşmada sadece rehberlik yapmıştır. Blok halinde işlenen dersler de, öğrenciler 16.05'te derse girip 17.20'de çıkmışlardır.

Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Araştırmanın üçüncü alt amacı olan paydaşların DYK'ye yönelik tespit ettikleri sorunlar ve çözüm önerileriyle ilgili müdür yardımcısı, öğretmen ve öğrenci görüşlerinden elde edilen kodlar Tablo 8'de gösterilmektedir.

Tablo 8: DYK'de Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Ait Kodlar

Katılımcı	Sorunlar	Çözüm önerileri
Müdür yardımcısı	<ul style="list-style-type: none"> ▼ İdareci ek ders ücreti düşük ▼ ODSGM teknik / alt yapı problemleri ▼ Kurs programı ayarlamadaki zorluklar ▼ Denetim zayıflığı ▼ Kaynak kitap olmayışı 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Ders yüküne göre hizmet puanı verilmeli ▲ Veli bilgilendirme sistemi ▲ Düzenli deneme sınavı ▲ Bölümlere göre paket ders programları oluşturulmalı ▲ İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ile düzenli koordinasyon toplantıları ▲ Bütçe sağlanmalı
Öğretmenler	<ul style="list-style-type: none"> ▼ Devamsızlıktan kursların kapanması ▼ Okul ders saatinin fazla olması ▼ DYK'ye olumsuz inanç 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ DYK tanıtımı etkinlikleri ▲ Gerçekçi hedefler belirlenmeli ▲ Düzey derslikleri oluşturulmalı ▲ Son sınıflar ara vermemeli ▲ Zümrelerin çalışma programı

	Öğrenciler	hazırlaması
	<ul style="list-style-type: none"> ▼ Kaynak kitap eksikliği ▼ Düzenli deneme sınavı olmayışı ▼ Ders saatlerinin azlığı ▼ Rehberlik eksikliği ▼ Bazı derslerde kurs olmayışı 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Ders seçim sayısı artmalı ▲ Açılan kurs kapanmamalı ▲ Yoklama e-okula işlenmeli ▲ Düzey dersliği olmalı ▲ Son sınıflara Ağustos ayından itibaren hızlandırma kursu açılmalı ▲ Hafta sonu kantin/yemek ihtiyacı ▲ DYK ile ilgili afişler hazırlanmalı

Katılımcılar belirttikleri farklı sorunlara yönelik dikkat çekici önerilerde bulunmuşlardır. Müdür yardımcısı; idarecilerin kurs için aldıkları ek ders ücretinin düşük olduğunu, kursların denetiminin zayıf olduğunu, bazı alt yapı programlarının sürdüğünü belirtirken kurslara kaynak kitaplar tasarlanması gerektiğini, okullara bütçe harcanmasıyla ilgili özerklik verilmesini ve devamsızlık problemi için veli bilgilendirme sistemi oluşturulması gerektiğini belirtmiştir. Konuyla ilgili katılımcıların dikkat çekici ifadeleri aşağıda verilmiştir:

...Okul için belirli bir bütçe yönergede var yalnız bakanlığın direkt bir kaynak olarak okul hesaplarına aktarması gerekir. İlçelere aktarıldığında okullara ulaşamayabiliyor, başka yerlere harcanabiliyor. Okullarda mevcuda göre, biz 500 kişilik bir kurs merkeziyiz, öğrenci başı bir bütçenin aktarılması gerekiyor. Şu an fotokopi çekiliyor; ancak toner, kâğıt vb. aksaklıklar yaşanabiliyor. Deneme sınavları online yapılıyor ancak herkes katılamıyor değişik sıkıntılar var. Tüm ülkede aynı zamanda bir ciddiyetle yapılması gerekiyor (MDY).

...Özellikle bayan öğretmenler hafta sonu gelmek istemiyor. 0,5 hizmet puanı öğretmenleri cezbediyor bu yüzden bazı öğretmenler 2 saat için bile bu kursu istiyor. Bu da adaletsiz bence... Ders yüküne göre puan katsayısı oluşturulabilir (MDY).

...Bir de programla ilgili gördüğüm bir eksiklik ise ODSGM kurs programının geliştirilmesi gerekir. Öğrencinin devamsızlığının girilmesi konusunda ciddi uygulama sıkıntı yaşıyoruz. Öğrenci şube adları ve okul numaralarıyla e-okulda numaralar farklı. Hatta ODSGM’de bir numara dört öğrenciye birden verilmiş. Biz satın aldığımız programa aktardığımız zaman birini algılayıp diğer üçünü algılamıyor. Kurs programının ciddi anlamda geliştirilmesi gerekir. Öğrenci ODSGM bilgisini güncellemeyi unuttuğu zamana geçen yılki sınıfta gözüküyor ve kurs ona göre programlanıyor. Kurs başvuruları doğrudan e-okula entegre edilebilir. Çünkü e okul çok işlek. Sanki e-okulu programlayanla ODSGM’yi programlayanlar ayrı ekip gibi. Devamsızlık konusunda 8383 gibi bir abonelik sistemiyle veli devamsızlık konusunda ciddi bir kolaylık olur (MDY).

Öğretmenler devamsızlığın ve okul ders saatinin fazla olduğunu belirtirken; DYK’ye yönelik tanıtım etkinlikleri tasarlanması gerektiği, düzey dersliklerinin oluşturulmasını, okul hedef ve politikalarının somut ve gerçekçi nitelikte olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu durumlarla ilgili dikkat çekici ifadelerle aşağıda yer verilmiştir:

...Seviye Tespit Sınavları ile sınıflar oluştururdum. Öğrencilerin öğretmen tercihi, öğretmen atamaları çok önemli değil bence. Sınıfların belirli bir noktaya getirilmesi öncelikli. Ayda bir sınav yaparak sınıf atlayıp, düşmelerini sağlayan sorumluluk ve rekabetçi bir anlayış oluştururdum. Veli ciddiyeti için mesaj atılırdı. Devamsızlığı önlemek için harekete geçirdim (ÖG6).

... Anadolu liselerinin ilk kuruluş felsefesine dönmek isterdim. Hazırlık sınıfının olduğu çocukların derslere daha öz verili olduğu bir süreçti. Günlük ders saatleri altı saatti. Çok fazla ders saatinin olması okulla ilgili ciddi bir bıkkınlık yaratıyor. Hayatta hiçbir şekilde karşılığı olmadığını düşündüğü derslerle ilgili sürekli zaman geçirmiş olmak bu seçmeli

derslerin katkısı olanlar kalsın, ama diğerleri kalmalı. Sosyal hayatın içinde olma istiyor. Birçok duygu geceye sarkıyor ve çocuklar yorgun bir şekilde okula geliyor. Kurs programlarının hafta sonuna kaydırarak daha verimli olacağını düşünüyorum (ÖG2).

Öğrenciler kaynak kitap eksikliğinin olduğunu, düzenli deneme sınavları yapılmadığını ve yükseköğretime yönelik rehberlik çalışmalarının yapılamadığını belirtirlerken; ders seçim sayısının artırılmasını, son sınıflara Ağustos'tan itibaren hızlandırma konulmasını, kantin/yemek gibi temel ihtiyaçlarının çözümüne ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Ö1: “Kimya dersinden kursumuz yok mesela, hocalarımız seçmiyor. Kurs sonrasında ya da hafta sonu kurslarında yanımıza yemek koymazsak aç kalıyoruz.”, Ö20: “ ... Mutlaka deneme sınavlarının yapılmasını istedim. Sınıfların belirli seviyelerde ayrılmasını ve test kitabı verilmesini istedim.”, Ö22: “DYK’da istediğimiz bütün derslere ulaşamamaktayız. Bu sorunun giderilmesini istedim. Ayrıca üniversiteye hazırlanmamızda daha fazla öğretici ve yol gösterici olabilir.” görüşlerini belirtmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma destekleme ve yetiştirme kurslarının farklı okul paydaşlar tarafından nasıl algılandığını, kurslardaki derslerin nasıl gerçekleştiğini ve destekleme ve yetiştirme kurslarında yaşanan sorunlar ve bu sorunların çözümlerine yönelik önerileri ele almak amacıyla Ege Bölgesi’nde bir Anadolu Lisesi’nde DYK’den sorumlu 1 müdür yardımcısı, 4 öğretmen ve 22 öğrencinin görüşlerine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemine yönelik olarak, katılımcılar DYK’yi genellikle faydalı, öğrenci devam problemi yaşamadığı sürece verimli ve etkili bulmuşlardır. Ayrıca öğrenciler kurs saatlerinin artırılması gerektiğini, kendi okul ikliminde, bildiği öğretmenlerle yapılan ek çalışmaların kendileri açısından olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Bu açıdan alan yazındaki araştırmalarla paralellik göstermektedir. Canpolat ve Koçer (2017) öğretmenler, İncirci ve arkadaşları (2017) ise öğrencilerle yaptıkları çalışmalarda kursların olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmanın gerçekleştiği kurumda DYK’ye katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun (% 61.6) kız olduğu ve kursların kuruluş felsefesinin dershanelerin kapanması süreciyle gerçekleştiği düşünüldüğünde eğitimde fırsat eşitliği ve eğitim hakkı açısından olumlu sonuçlar doğurduğundan bahsedilebilir. Eğitim hakkı, bir insan hakkı olarak ilk kez 1948 yılında yayımlanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB) ile literatüre geçmiştir. Bütün çocuklar için temel ve ücretsiz eğitimin sağlanmasına, ortaöğretimin geliştirilmesi ve yükseköğretime adil bir biçimde erişimin sağlanmasına yönelik tedbirlerin alınmasına zemin hazırlamaktadır (UNESCO, 2013; akt. Kaplan, 2015). Bu bağlamda DYK’nin uluslararası hüküm ve kurallara uygun bir yasal altyapıya sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmanın birinci alt probleminin çarpıcı sonuçlarından biri de öğretmenlerin öğretim programına bağlılığının düşük olmasıyla ilgilidir. Ülkemizde öğretim programları sıklıkla revize edilse de, öğretmenlerin programlara bağlı kalmadığı - ya da kalmak istemedikleri- söylenebilir (Bümen, 2019). Merkezi sınavlarda başarıya odaklanan okullar, öğrenciler ve veliler, oluşturdukları beklentilerle öğretmenlerin eğitim programlarının hiç değiştirmeksizin, teknisyen rolüne sahip birer uygulayıcısı olmasını beklemektedirler. Bu da öğretmenlere program kontrolü ya da özerklik tanınamamaktadır. Ancak araştırma sonucuna göre öğretmenler okul idaresinin de onlara verdiği cesaretlendirici tavır doğrultusunda programı yapılandırıp uygulamaya

muktedirlerdir. Demir-Başaran ve Narinalp-Yıldız (2017) DYK ile ilgili araştırmalarında öğretmenlerin daha özgür bir ortamda ders verdiklerini ve öğrencilere fırsat eşitliği sağladığı sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmanın ikinci alt problemi; destekleme ve yetiştirme kurslarında eğitim durumlarının nasıl gerçekleştiğiyle ilgilidir. Yapılan görüşme ve gözlemler ışığında ağırlıklı olarak düz anlatım, soru-cevap, test-soru çözme yöntem ve tekniklerinin öğretmenler tarafından en sık tercih edilen metotlar olduğu görülmektedir. Öğrenci ve öğretmenler sınıf mevcutlarının çok kalabalık olmamasından, istekli kişilerin kursa katılmasından memnundurlar. Ünsal ve Korkmaz (2016) DYK'ye yönelik öğretmenlerle yapmış oldukları araştırmada kursların öğrencilerin farklı soru tiplerini çözme becerileri kazandıklarını ve akademik başarılarını artırdığını belirtmişlerdir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi destekleme ve yetiştirme kurslarında yaşanan sorunlar ve bu sorunların çözümlerine yönelik önerilerle ilgilidir. DYK'den sorumlu müdür yardımcısı odsgm.meb.gov.tr üzerinden gerçekleştirdiği sınıf oluşturma, öğrenci tanımlama gibi işlemleri gerçekleştirirken bazı teknik/altyapı problemleri yaşadığını belirtmiştir. Bu sorunun giderilmesi adına öğrenci ve veliler tarafından daha sık kullanılan e-okul sistemine e-kurs entegre edilebilirse iş ve işlemlerin daha hızlı ve uygulamada bütünlük sağlanarak devam edileceği önerilmiştir. Bir başka sorun olarak ders programı oluşturmanın zor olduğunu bu sebeple bakanlığın sayısal, sözel, eşit ağırlık, dil vb. alanlardan paket ders programları oluşturması gerektiğini önermiştir. Ayrıca yönetici ek derslerinin yetersiz olduğunu belirtmiştir. 16.12.2006 tarih ve 26378 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Yönetici ve Öğretmenlerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Karar'ın "etiştirme, okuma-yazma ve uyum kursları" başlıklı 8/b/3. Maddesine göre idareciler hafta içi yetiştirme kurslarından yönetim görevlerinden dolayı ek ders ücreti alamıyorken, hafta sonu için ise sadece yetiştirme kurslarından sorumlu bir idareciye 2 saat ek ders ücreti ödenmektedir. Bu bağlamda iş yükü düşünüldüğünde, kurslardan sorumlu idareciye ek ders ücreti artırılabilir. Eğitim yöneticileri için yapılacak yatırımların mutlaka ekonomik bir bedeli olacaktır; ancak elde edilen çıktılar eğitim politikalarının uygulanmasından bizzat sorumlu olan eğitim yöneticileri oldukları için kârlı bir yatırım olmuş olacaktır (Bayrak, 2019).

Öğretmenler devamsızlığı çok ciddi bir sorun olarak görmektedirler. Öğrenci kaynaklı yaşanan problemlerin belki de başında devamsızlık nedeni ile kursların erken kapanması gelmektedir. Benzer sonuçlar Demir-Başaran ve Narinalp-Yıldız (2017) ve Sarıca (2018) tarafından yapılan çalışmalarda da ortaya konmuştur. Öğretmenler kursların daha sınav odaklı ve rekabetçi olması için düzey dersliği uygulamasını önermektedirler. Düzey derslikleri uygulamasının orta-üst grup lehine başarıyı artırabileceği; ancak psikososyal ve duyuşsal özellikler açısından ise hiçbir düzey grubu için önerilebilir olmadığı alan yazında yer almaktadır (Akar-Vural ve ark., 2016).

Neoliberal felsefe, okulların ve öğrencilerin büyük şirketler gibi rekabet etmesini ister ve bu nedenle öğretmenlerin yeterlikleri belirlenerek ölçülebilir, şeffaf, denetlenebilir performans kriterleri belirler. Günümüzün ölçme çılgınlığında merkezi sınavlar bu performans-başarı kriterlerinin en tepesinde yer almaktadır (Connell, 2009; Keskin, 2012). Velilerin, toplumun eğitimden algıladığı sınav, test, net, puan kavramlarına indirgenmiştir. Öğretmenler başarılı, okullar nitelikli olup olmama sıfatlarını merkezi sınavlarda öğrencilerinin doğru çözdükleri test sorusu sayısına göre almaktadırlar. Bu piyasacı yaklaşıma devlet eliyle müdahale

edilmiş; eğitim ve fırsat eşitliğini sağlamak adına Destekleme ve Yetiştirme Kursları açılmıştır. Okul dışı alınan takviye eğitimler ailelere önemli ölçüde ekonomik yük getirmekte ve eğitimde fırsat eşitsizliğine neden olmaktadır. Destekleme ve yetiştirme kurslarının ücretsiz oluşu fırsat eşitliğini sağlama noktasında önem arz etmektedir.

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı'nın (PISA) 2018 yılı sonuçlarına göre Türkiye'nin temel yeterliliklere sahip öğrencilerinin oranı 2015 yılındaki sınava göre artış göstermiş olsa da henüz istenen düzeyde değildir (Kandemir ve Eğmir, 2020). MEB (2018) tarafından açıklanan "2023 Eğitim Vizyonu" belgesinde de öğrencileri bilgi depolamaya yönelten merkezi sınavların eleştirel düşünme, tahmin etme, yorumlama gibi zihinsel becerileri yoklayacak bir yapıya kavuşturulmasının amaçlandığı belirtilmiştir. Bu ifade ilgili durumun eğitim sistemi ve ölçme-değerlendirme açısından süregelen bir problem olduğunu göstermektedir. Sınavsız bir eğitim sistem hayali gerçekleştirilinceye kadar yapılacak olan iyileştirmelerle niteliği artırılan DYK'nin, öğrencilere katkı vermeye devam etmesi ümit edilmektedir.

Kaynaklar

- Akar-Vural, R. ve Cenkseven, F. (2006). Ergenlerin düşünme gereksinimi ve cinsiyetlerine göre problem çözme becerilerinin karşılaştırılması. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, 25, 45-53.
- Akar-Vural, R., Yılmaz-Özelçi, S. Çengel, M. ve Gömleksiz, M. (2016). Altıncı sınıfta elit sınıf uygulaması üzerine nitel bir çalışma. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 2060-2082.
- Aküzüm, C. ve Saraçoğlu, M. (2018). Ortaokul öğretmenlerinin destekleme ve yetiştirme kurslarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 5(2), 97-121.
- Assaad, R. ve Elbadawy, A. (2004). Private and group tutoring in Egypt: Where is the gender inequality? *The Economic Research Forum*.
- Bailey, K. D. (1982). *Methods of social research (Second ed.)*. New York: The Free Press.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Bayrak, E. (2019). Eğitim yöneticilerinin seçimi ve yetiştirilmesi sürecinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8(1), 568-586.
- Biber, A. Ç., Tuna, A., Polat, A.C., Altınok, F. ve Küçüköğlü, U. (2017). Ortaokullarda uygulanan destekleme ve yetiştirme kurslarına dair öğrenci görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 103-119.
- Bozbayındır, F. ve Kara, M. (2017). Destekleme ve yetiştirme kurslarında (DYK) karşılaşılan sorunlar ve öğretmen görüşleri temelinde çözüm önerileri. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 324-349.
- Bray, M. (2006). Private supplementary tutoring: comparative perspectives on patterns and implications. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 36(4), 515-530.
- Bümen, N. (2019). Türkiye'de merkeziyetçiliğe karşı özerklik kısılacında eğitim programları: Sorunlar ve öneriler. *Kastamonu Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 29(1), 175-185.

- Canpolat, U. ve Köçer, M. (2017). Destekleme ve yetiştirme kurslarının TEOG bağlamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak incelenmesi. *AJESI - Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 7(1), 123-154.
- Cohen, L. ve Manion, L. (1994) *Research methods in education (4th ed.)*. London: Routledge
- Connell, R. (2009). Good teachers on dangerous ground: Towards a new view of teacher quality and professionalism. *Critical Studies Education*, 50(3), 213-229.
- Creswell, J. W. (2013). *Research design qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage Publications.
- Creswell, J. W. ve Clark, V. L. P. (2016). *Designing and conducting mixed methods research*. New York: Sage.
- Dang, H. A. (2007). The determinants and impact of private tutoring classes in Vietnam. *Economics of Education Review*, 26(6), 684-699.
- Davis, D. ve Sorrell, J. (1995). *Mastery learning in public schools: Educational psychology interactive*. Valdosta State University, Georgia. 29.10.2019 tarihinde <http://www.edpsycinteractive.org/files/mastlear.html> adresinden ulaşılmıştır.
- Demir-Başaran, S. ve Narinalp-Yıldız, N. (2017). Türkiye’de ortaokullarda uygulanan destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin öğretmen görüşleri. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(29), 1152-1173.
- Gök, R. ve Şekerci, R. (2017). Yetiştirme kurslarının halk eğitimi merkezlerine devredilmesine ilişkin paydaş görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 276-296.
- Göksu, İ. ve Gülcü, A. (2016). Ortaokul ve liselerde uygulanan destekleme kurslarıyla ilgili öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 153-171.
- Grix, J. (2010). *The foundations of research*. London: Palgrave Macmillan.
- Guba, E. G. ve Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational Communication and Technology Journal*, 30(4), 233-252.
- Hattie, J. (2015). The applicability of visible learning to higher education. *Scholarship of Teaching and Learning in Psychology*, 1(1), 79-91.
- İncirci, A., İlğan, A., Sirem, Ö. ve Bozkurt, S. (2017). Ortaöğretim destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin öğrenci görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 50-68.
- Kandemir, S. N. ve Eğmir, E. (2020). Ortaokul öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile akademik özyeterlilikleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(4), 1775-1798.
- Kaplan, R. (2015). Birleşmiş milletler belgelerinde eğitim hakkı. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD)*, 6(20), 329-372.
- Keskin, D. (2012). *Bitmeyen sınavlar yaşanmayan hayatlar. Eğitimde paradigma değişimi*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Kim, H. (2004). Analyzing the structure of variables affecting on private tutoring expense. *The Journal of Educational Administration*, 22(1), 27-45.
- Kvale, S. (1996). *Interview views: An introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Marshall, M. N. (1996). Sampling for qualitative research. *Family Practice*, 13(6), 522-526.

- Morgan, D. L. & Morgan, R. K. (2008). *Single-case research methods for the behavioral and health sciences*. SAGE Publications.
- Neuman, L. W. (2014). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches (Seventh Ed.)*. Essex: Pearson Education Limited.
- MEB. (2017). *Destekleme ve yetiştirme kursları e-kılavuzu*. https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/05111501_DYK_e_kilavuz.pdf adresinden 19/04/2019 tarihinde elektronik olarak ulaşılmıştır.
- MEB. (2018). *2023 eğitim vizyonu*. Ankara: MEB Yayınları.
- Sarıca, R. (2018). Destekleme ve yetiştirme kurslarına (DYK) yönelik öğretmen görüşleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 48(221), 91-122.
- Sarıer, Y. (2010). Ortaöğretime Giriş Sınavları (OKS-SBS) ve PISA sonuçları ışığında eğitimde fırsat eşitliğinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 107-129.
- Strauss, A. ve Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Şahin, C. ve Gül, K. (2017). Yetiştirme kursuna devam eden ve etmeyen ortaokul öğrencilerinin İngilizce ders başarısı ile okul tükenmişliği ilişkisi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi (INESJOURNAL)*, 4(12), 216-229.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982). <http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm>
- Uğurlu, F. ve Aylar, F. (2017). Destekleme ve yetiştirme kurslarına yönelik öğretmen öz algı ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik Çalışması. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi (GEBD)*, 3(1), 28-43.
- Ünsal, S. ve Korkmaz, F. (2016). Destekleme ve yetiştirme kurslarının işlevlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 87-118.
- Won, J. (2001). *A study on social and economic effect of private education*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Cohen University, Los Angeles.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

In a meta-analysis study of Hattie (2015) investigating academic performance, 195 different variables related to success were identified and among these variables, teacher effectiveness, constructivist curriculum, conceptual change programs, teacher reliability, micro teaching, classroom management, teaching strategies were found to be the most effective ones. Among these variables, which affect student achievement positively, the effect of extra-school extra-curricular activities outside the curriculum is .21; the impact of the extra-school program is .15. However, it is possible to conclude that additional teaching has a high impact on success. All supportive or complementary training activities including additional courses, school courses, private lessons are conceptualized as 'shadow education' (Stevenson & Baker, 1992 as cited in Sarıca, 2018). Shadow education has been reported to have been on the agenda for a long time in East Asia, particularly in such countries as Japan, Hong Kong and South Korea (Bray, 2006). The Ministry of National Education (MoNE) launched Education Support and Training courses on 23.09.2014 for the students in secondary and high schools; for the trainees studying in Public Education Centers within the scope of ending private courses and realizing the idea of sustaining equality of opportunity in education. Support and Training Courses (STC) can be started by the Turkish Education Board (TEB) upon the request of ten students for all courses that can be taught in secondary education institutions. They are planned as three semesters in which the educational activities continue and during the summer holidays. Courses can be held both on weekdays and at weekends with

programmes of maximum four weekends with maximum ten hours for each. The aim of this research is to investigate the views of the stakeholders regarding the Support and Training Courses carried out during the week or at the weekend in secondary education institutions. With this purpose, the problem sentence of the research was “What are the views of the stakeholders regarding the Support and Training Courses carried out in secondary education institutions?” The research questions guided throughout the study are as follows:

1. How do participants evaluate support and training courses?
2. What are the participants’ views on learning and teaching process of support and training courses?
3. According to the participants, what are the problems experienced in the support and training courses and what are their suggestions to solve these problems?

In this study, a qualitative research approach which is an embedded single case study design was used. Case study is known as one of the types of patterns that includes processes such as gathering information, organizing the collected information, interpreting and reaching research findings (Merriam, 1988; as cited in Vural & Cenkseven, 2005). Within the scope of the research, data triangulation was achieved by using interview, observation and document analysis techniques. The study was conducted in a metropolitan high school in the Aegean region in Turkey and the school was given the nickname ‘Rainbow’. The teachers in the study group where the research took place were determined by choosing criteria and typical case sampling methods among the purposeful sampling methods. Within the scope of STC, diversity was created according to the course load for the teachers and the participants were determined according to the high course load (10 hours or more) in the selection of teachers to be included in the research. Maximum diversity sampling method was used to provide diversity for students according to different grade levels and gender.

For the first research question of the research, the stakeholders found the STC generally useful, efficient and effective as long as the students had no attendance problems. In addition, students stated that the course hours should be increased and that additional studies with the teachers they know were positive for them in their own school climate. According to the second research question of the research, it is seen that the most frequently preferred methods are direct instruction method, question-answer, test-question solving methods and techniques by the teachers. Students and teachers are pleased that the class sizes are not too crowded and that the willing people attend the course. According to the third research question of the study, the deputy manager in charge of STC stated that he had some technical problems while he was performing classes such as class formation and student identification via odsgm.meb.gov.tr. Since it was difficult to create a course program, it was suggested that package courses should be prepared according to the fields by MoNE. In addition, it was stated that the additional course fees of the deputy managers were insufficient.

In today's quantitative measurement frenzy, central exams are at the top of these performance or success criteria (Connell, 2009; Keskin, 2012). It is reduced to the concepts of exam, test, net, points that parents perceive from education. Teachers take the title of whether the schools are qualified or not, according to the number of test questions that students correctly solve in central exams. This marketist approach was intervened by the government; Support and Training Courses have been opened to ensure equality of education and opportunity. Considering that the establishment philosophy of STC was realized by the closure of private teaching institutions, it could be said that it has positive results in terms of equal opportunities in education. It was observed that an examination-oriented teaching approach continues and the most frequently preferred techniques by teachers were solution of multiple choice questions. In this respect, it is in line with the research in the literature. Students and teachers were pleased that the class size are not too crowded and that the willing students participate in the course. Teachers see absenteeism as a very serious problem. Perhaps the primary problem of the student-related problems is the early closure of courses due to absenteeism. Setting up a curriculum was stated to be another difficult problem; therefore, creating unified programs made up of scientific, social, equally-weighted and linguistics departments could be effective according to the view of teachers.